

Albert Groothedde

Tussen politiek en religie

Israël is een van de weinige liberale democratieën in het Midden-Oosten. In de praktijk is het echter moeilijk om religie en politiek volstrekt te scheiden. De invloed van religieuze partijen in het land reikt ver.

Bij de stichting van de staat Israël in 1948 werd er van harte gekozen voor het systeem van evenredige vertegenwoordiging. Alle groepen en stromingen in het land kunnen zich desgewenst laten vertegenwoordigen in de Knesset, het Israëlische parlement.

Veel groeperingen in Israël maken van deze gelegenheid gebruik. Aan de parlementsverkiezingen in april deden maar liefst 39 partijen mee, waaronder voor het eerst een messiaans-Joodse partij. Vanwege de relatief hoge kiesdrempel van 3,25 procent maakte deze partij, The Bible Bloc, op voorhand al geen schijn van kans.

Ideaal

Er is een groep in de Israëlische samenleving die al decennialang een haat-liefde verhouding heeft met Israëls liberale democratie: het (ultra)orthodoxe jodendom. Voor veel orthodoxe Joden geldt een liberale democratie niet als het meest wenselijk politieke systeem. Hun ideaal: een religieuze democratie of beter nog: een theocratie.

De afwijkende realiteit maakt niet dat men ondertussen bij de pakken neerzit. Ook religieuze Joden zijn in Israël volop politiek actief. Zij maken van de nood een deugd door in de politiek te participeren en zo hun idealen te verwezenlijken. De afgelopen decennia zijn zij daar opmerkelijk goed in geslaagd. Hoewel religieuze partijen als Verenigd Torah-Jodendom, de Shas-partij en Het Joodse Huis samen nooit meer dan zo'n twintig procent van de zetels hebben behaald in de Knesset (totaal 120 zetels), wisten ze steeds weer een stevig stempel te zetten op de landspolitiek.

Een verkiezingsposter van de Shas-partij.

Reclame voor verschillende politieke partijen in de buurt van een stembureau.

Standpunten

Deze bovengemiddelde invloed op de landspolitiek is te danken aan het systeem van coalitieregeringen. De Israëlische samenleving is sterk verdeeld. Kleinere partijen zijn daarom nodig om een meerderheidsregering op te tuigen. De religieuze partijen lenen zich vaak voor regeringsdeelname. Uiteraard wel in ruil voor stevige concessies. Speerpunten van de religieuze partijen zijn onder andere: het bevorderen van de sabbatsrust, het voorkomen van dienstplicht voor orthodoxe jongeren en geld voor het eigen onderwijssysteem van torahscholen.

Het is opvallend dat het voorkomen van abortus en euthanasie niet tot de speerpunten van de religieuze partijen behoren. Dit komt onder andere omdat de strijd, zeker als het gaat om abortus, inmiddels is gestreden. De abortuswetgeving in Israël behoort tot de meest liberale ter wereld.

Messiaanse stem

Messiaanse Joden, slechts zo'n 0,3 procent van de populatie van Israël, stemmen erg verdeeld. Sommige messiaanse Joden brachten in april hun stem uit op de nieuwe messiaanse partij The Bible Bloc.

Omdat op voorhand duidelijk was dat deze partij de kiesdrempel niet zou halen, kozen anderen toch voor een andere partij. Een deel stemde op Likud. De aantoonbare successen van Netanyahu en zijn sterke pro-Israël geluid zullen daaraan hebben bijgedragen.

Ook de nieuwe partij Blauw en Wit van Benny Gantz viel bij sommige messiaanse-Joden in de smaak. Dit omdat deze partij op voorhand duidelijk maakte de invloed van de religieuze partijen te willen verminderen en voorstander is van volledige godsdienstvrijheid. Dit laatste biedt zeker ook voor messiaanse Joden perspectief.

Corruptie

De recente verkiezingen in Israël waren ongemeen spannend. Niet alleen vanwege de tweestrijd tussen de zittende premier Netanyahu (Likud) en zijn tegenstrever Gantz (Blauw en Wit). Ook de religieuze partijen lagen onder een vergrootglas. Verschillende peilingen voorspelden voorafgaand aan de verkiezingen namelijk dat twee van de drie grotere religieuze partijen mogelijk de kiesdrempel niet zouden halen. Opvallend, zeker ook omdat de achterban van deze partijen sterk groeit dankzij de hoge geboortecijfers in ultraorthodoxe kringen.

Het mogelijk verdwijnen van de strengreligieuze partijen werd door een aanzienlijk deel van de Israëli toegejuicht. De invloed van religieuze partijen op de Israëlische politiek is namelijk onevenredig groot. Dossiers als het verplichte religieuze huwelijk en dienstplichtvrijstelling voor religieuze jongeren worden al decennia door hen gegijzeld.

Een andere reden voor de afkeer van religieuze partijen is hun imago. Een van de meest prominente religieuze politici is Aryeh Deri ('Aryeh' is het Hebreeuwse woord voor 'leeuw'). In 2000 werd deze voormalige minister veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf. De beschuldigingen: omkoperij, fraude en meeneed.

Het verleden van de politicus lijkt zijn achterban niet te deren. Bij de verkiezingen van 2015 was Aryeh gewoon weer lijststrekker van de Shas-partij. De partij behaalde toen zeven zetels en maakte deel uit van de coalitie onder leiding van premier Netanyahu.

Droom

Is de religieuze leeuw nu uitgebruld? Ook dit jaar toonde Aryeh aan dat de Shas-partij springlevend is. Zijn partij behaalde ditmaal acht zetels. Samen bezetten de religieuze partijen nu op z'n minst zestien stoeltjes in het Israëlische parlement. De (seculiere) wens dat de religieuze partijen voorlopig zijn uitgeregeerd, kan met deze uitslag ook de koelkast in. Nauwelijks waren de exitpolls bekend of de religieuze partijen staken hun hand alweer welwillend uit naar beoogd premier Netanyahu van de rechtse Likud-partij.

Het lijkt erop dat er voor de religieuze partijen via democratische weg voorlopig genoeg valt binnen te slepen. Bovendien: dromen over een religieuze staat kan altijd. «

Drs. Groothedde (Jeruzalem) is consulent van het Centrum voor Israël Studies

De theoloog en schrijver Andries Knevel is als radio- en televisiepresentator werkzaam bij de Evangelische Omroep

O, dat supersessionisme!

Ben ik nu een supersessionist? vroeg ik me angstig af toen ik de nieuwe grote Ouweneel zat te lezen.

Het moge u bekend zijn: Willem Ouweneel schreef een Israëltheologie, ook wel Israëllologie genoemd, met als titel *Het Israël van God*. Het boek telt 764 pagina's.

Aanleiding tot het schrijven van dit boek is een boek van dr. Steven Paas, over het Israëllisme, ook al zo'n moeilijk woord. Volgens Ouweneel is Paas een supersessionist ofwel een vervangingstheoloog, wat deze inmiddels alweer ontkend heeft. En Dirk Visser schreef in het Reformatorisch Dagblad dat Ouweneel zelf een soort van vervangingstheoloog is, omdat hij een rol voor de kerk ziet tussen Pinksteren en Wederkomst.

En ik? Ach het duizelde me. Israëllologie, Israëllisme, supersessionisme, en er staan nog veel meer van deze termen in het boek.

Toen ik het aan lezen was, vergeeft u me, werd ik een beetje boos op Paulus. Als hij Romeinen 9-11 iets duidelijker had geschreven, had ik nu niet een boek van 764 pagina's moeten doorploegen.

Maar ik verwierp deze kritische opmerking gelijk. Want het gaat in je visie op Israël niet alleen om een deel van de brief aan de Romeinen, maar om je visie op het geheel van de Schrift, inclusief de visie op verbond, doop, Koninkrijk, duizendjarig rijk en zo meer.

Ouweneel is stellig: "Het is ondenkbaar dat een christen iets anders kan geloven dan dat Christus op de Olijfberg zal terugkeren". En: "Het a-chiliasme [dat niet gelooft in een duizendjarig vrederijk op aarde] is onbijbels". En vandaar dus mijn bezorgdheid.

Wat is het supersessionisme? Ouweneel: "Wie Gods beloften aan Israël – met name de landbelofte – vergeestelijkt, ze het etnische Israël onthoudt en ze op de kerk toepast noem ik een vervangingstheoloog." En toen kon ik weer rustig ademhalen. Ik ben geen supersessionist.

En intussen wens ik de recensent die dit boek voor dit blad gaat bespreken alle sterkte en wijsheid toe. Ga er maar aan staan. Ik zou het niet kunnen. «